

ІЗБАШ О. О.кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових
дисциплін,*(Національний університет
«Одеська морська академія»)*

УДК 347.191.4

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.46>**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ТРАСТІВ
ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ КІПРУ**

У статті аналізується правове регулювання міжнародних трастів за законодавством Кіпру. Зазначається, що як колишня британська колія, переважний вплив на правову систему Кіпру справила Велика Британія: до здобуття незалежності 1960 р. На початку 1990-х років як один із кроків на шляху становлення Кіпру як міжнародного фінансового центру було прийнято Закон про міжнародні трасти, Закон про міжнародні трасти 1992 року, який встановлює рамки для створення трастів на Кіпрі нерезидентами.

Кіпрське трастове законодавство слідує звичним принципам загального права та принципам справедливості. Трасти поділяються на два основні типи: приватні трасти, метою яких є отримання вигоди приватними особами, з одного боку, та благодійні трасти, які мають благодійну мету (наприклад, допомогу бідним або сприяння освіти, релігії чи добробуту) та суспільну користь. Зазначається, що Закон про міжнародні трасти не є самостійним законодавчим актом, а скоріше спирається на існуючу законодавчу базу (зокрема, на Закон про довірче управління 1955 року). Загальні принципи трастового права продовжують застосовуватися, якщо й тією мірою, якою вони не скасовуються конкретним положенням Закону про міжнародні трасти. В Законі визначені основні вимоги до міжнародних трастів, зокрема: засновник може бути постійним резидентом Кіпру; жоден бенефіціар (крім благодійної організації) не може бути постійним резидентом Кіпру; трастова власність не може включати нерухомого майна, розташованого на Кіпрі; щонайменше один довірчий керуючий повинен постійно проживати на Кіпрі.

Закон про міжнародні трасти ніяк не обмежує інвестиційні повноваження довірчих власників, а лише вимагає, щоб вони здійснювалися відповідно до трастового інструменту і з тією ретельністю та обачністю, які розумна людина повинна проявляти при здійсненні інвестицій. Загалом, з точки зору створення та обслуговування, кіпрський міжнародний траст забезпечує зручність, безпеку, простоту, гнучкість та конфіденційність, спираючись на усталену правову базу. Метою захисту активів трасту є створення «стіни» довкола активів засновника для захисту їх від претензій, які можуть виникнути згодом.

Зроблено висновок, що, як країна, чия правова система базується в основному на англосаксонських засадах, Кіпр має добре розроблену систему трастового права. Прийняття Закону про міжнародні трасти зробили Кіпр популярною юрисдикцією для трастів заможних жителів Східної Європи та сприяли перетворенню Кіпру на великий міжнародний фінансовий центр, яким він є сьогодні.

Ключові слова: траст, трастові відносини, фідучіарні відносини, загальне право, право справедливості, законодавство Кіпру.

Izbash O. O. Legal regulation of international trusts according to the laws of Cyprus

The article analyzes the legal regulation of international trusts under the laws of Cyprus. It is noted that, as a former British colony, the predominant influence on the legal system of Cyprus was exerted by Great Britain: until independence in 1960. In the early 1990s, as one of the steps on the way to the establishment of Cyprus as an international financial center, the Law on International Trusts, the Law on International Trusts of 1992, which establishes the framework for the establishment of trusts in Cyprus by non-residents.

Cyprus trust law follows the usual principles of common law and principles of equity. Trusts fall into two main types: private trusts, which aim to benefit private individuals on the one hand, and charitable trusts, which have a charitable purpose (such as helping the poor or promoting education, religion or welfare) and public benefit. It is noted that the International Trusts Act is not an independent piece of legislation, but rather builds on the existing legal framework (in particular, the Trust Management Act of 1955). The general principles of trust law continue to apply, to the extent that they are not abrogated by a specific provision of the International Trusts Act. The Law defines the main requirements for international trusts, in particular: the founder can be a permanent resident of Cyprus; no beneficiary (other than a charity) can be a permanent resident of Cyprus; the trust property cannot include immovable property located in Cyprus; at least one trustee must be permanently resident in Cyprus.

The International Trusts Act does not limit the investment powers of trust holders in any way, but only requires that they be exercised in accordance with the trust instrument and with the care and prudence that a reasonable person should exercise in making investments. Overall, in terms of establishment and maintenance, a Cyprus International Trust provides convenience, security, simplicity, flexibility and privacy, based on a well-established legal framework. The purpose of trust asset protection is to create a «wall» around the settlor's assets to protect them from claims that may arise later.

It is concluded that, as a country whose legal system is based mainly on Anglo-Saxon principles, Cyprus has a well-developed system of trust law. The enactment of the International Trusts Law made Cyprus a popular jurisdiction for wealthy Eastern European trusts and helped transform Cyprus into the major international financial center it is today.

Key words: *trust, trust relations, fiduciary relations, common law, equity law, Cyprus legislation.*

Постановка проблеми. Правове устрій Кіпру відображає космополітичний характер острова та різноманітність впливів на його історію. Елементи османського права та права континентальної Європи все ще можна виявити, особливо у спадковому та конституційному праві. Проте переважний вплив на правову систему Кіпру справила Велика Британія: до здобуття незалежності 1960 р. Кіпр був британською колонією, і більшість його законодавства, включаючи трастове право, відбиває англійські традиції. Попри те, що багато законів, що діяли на момент здобуття незалежності, були скасовані і замінені або, принаймні, суттєво змінені, а також введені нові закони, досі існує значний обсяг законодавства, знайомого англійським юристам з середини ХХ століття, в тому числі Закон про довірче управління 1955 р. [1], який значно повторює англійський Закон про довірче управління 1925 р. і продовжує регулювати внутрішні трасти.

Після здобуття Кіпром незалежності Конституція передбачала, що існуючі закони повинні залишатися чинними на території республіки доти, доки не будуть скасовані або змінені її власними законами. Англійська доктрина справедливості була офіційно введена в правопорядок після здобуття незалежності розділом 29 Закону про суди 1960 р. [2], який

вимагає від судів дотримуватися англійського загального права та принципів справедливості, якщо тільки в законодавстві Кіпру немає інших положень, що суперечать цьому. Однак у судах Кіпру розглядалося дуже мало питань, пов'язаних із довірою, та внутрішнє прецедентне право обмежене.

Виклад основного матеріалу. На початку 1990-х років як один із кроків на шляху становлення Кіпру як міжнародного фінансового центру було прийнято Закон про міжнародні трасти, Закон про міжнародні трасти 1992 року, який встановлює рамки для створення трастів на Кіпрі нерезидентами [3].

Кіпрське трастове законодавство слідує звичним принципам загального права та принципам справедливості. Трасти поділяються на два основні типи: приватні трасти, метою яких є отримання вигоди приватними особами, з одного боку, та благодійні трасти, які мають благодійну мету (наприклад, допомогу бідним або сприяння освіти, релігії чи добробуту) та суспільну користь. Приватні трасти можуть бути виконані на вимогу бенефіціарів. Благодійні трасти, як правило, виконуються за позовом генерального прокурора, який діє від імені держави.

Трасти також можуть бути фіксованими або дискреційними: фіксований траст – це траст, в якому частка або інтерес бенефіціарів вказані у трастовому документі; дискреційний траст – це траст, у якому довірчі власники тримають довірчу власність такого члена чи членів групи бенефіціарів, яких вони визначають на власний розсуд.

Замість того, щоб повторювати загальні принципи загального права і права справедливості, яким слідує кіпрське трастове законодавство, у цій статті ми зосередимося на Законі про міжнародні трасти 1992 р. та захисті активів трастів, створених відповідно до Закону про міжнародні трасти.

Слід одразу зазначити, що Закон про міжнародні трасти не є самостійним законодавчим актом, а скоріше спирається на існуючу законодавчу базу (зокрема, на Закон про довірче управління 1955 року). Загальні принципи трастового права продовжують застосовуватися, якщо й тією мірою, якою вони не скасовуються конкретним положенням Закону про міжнародні трасти.

Міжнародний траст повинен відповідати всім наступним вимогам, викладеним у розділі 2 Закону про міжнародні трасти:

- засновник може бути постійним резидентом Кіпру;
- жоден бенефіціар (крім благодійної організації) не може бути постійним резидентом Кіпру;
- трастова власність не може включати нерухомого майна, розташованого на Кіпрі;
- щонайменше один довірчий керуючий повинен постійно проживати на Кіпрі.

На момент ухвалення Закону про міжнародні трасти на Кіпрі існував окремий податковий режим для «офшорних» підприємств, які здійснюють діяльність на Кіпрі. Розділ 2 містить застереження про те, що офшорне підприємство може бути довірчим власником, а офшорна компанія або партнерство може бути засновником або бенефіціаром міжнародного трасту. Хоча режим роздільного оподаткування було скасовано, ці положення продовжують діяти.

Розділ 5 Закону про міжнародні трасти передбачає, що міжнародний траст може залишатися чинним до 100 років, незважаючи на будь-які законодавчі положення Кіпру або будь-якої іншої країни про інше. Благодійні трасти та цільові трасти, визначені в розділі 7 Закону про міжнародні трасти, можуть діяти безстроково. Дохід міжнародного трасту може накопичуватися протягом усього терміну дії трасту (розділ 6).

Закон про міжнародні трасти ніяк не обмежує інвестиційні повноваження довірчих власників, а лише вимагає, щоб вони здійснювалися відповідно до трастового інструменту і з тією ретельністю та обачністю, які розумна людина повинна проявляти при здійсненні інвестицій (розділ 8).

Загалом, з точки зору створення та обслуговування, кіпрський міжнародний траст забезпечує зручність, безпеку, простоту, гнучкість та конфіденційність, спираючись на установлену правову базу.

Метою захисту активів трасту є створення «стіни» довкола активів засновника для захисту їх від претензій, які можуть виникнути згодом. Трасти захисту активів популярні серед професіоналів, особливо медичних працівників, для забезпечення додаткового захисту понад страхування професійної відповідальності (і обмеженої відповідальності в деяких професіях).

За своєю природою всі трасти забезпечують елемент захисту активів, оскільки відокремлюють майно, що передано у траст, від загального майна засновника, яке можна використовувати для погашення його боргів, зокрема, під час банкрутства. Проте кіпрський міжнародний траст має низку додаткових переваг.

По-перше, Закон про міжнародні трасти містить сильну презумпцію проти розірвання кіпрського міжнародного трасту. Розділ 3(2) передбачає, що, незважаючи на положення будь-якого законодавства про банкрутство чи ліквідацію на Кіпрі або в будь-якій іншій країні, і незважаючи на те, що траст є добровільним та безоплатним, і незважаючи на те, що він створений на користь засновника або членів його сім'ї, траст не буде недійсним або оскаржуваним, якщо суду не буде доведено, що траст був створений з наміром обдурити осіб, які були кредиторами засновника на момент виплати чи передачі активів у траст. Тягар доведення наявності у засновника наміру обдурити покладається на особу, яка вимагає анулювати передачу.

Розділ 3(3) Закону вимагає, щоб будь-який позов про розірвання трасту було подано протягом двох років з дати передачі чи відчуження активів трасту.

Ці положення, особливо вимога довести намір засновника обдурити клієнта, ставлять дуже високу планку для позивача, який намагається скасувати переказ коштів у міжнародний кіпрський траст. Хоча стандарт доказування є цивільним стандартом «скоріше ймовірно, ніж ні», а не кримінальним стандартом «поза всякими сумнівами», на практиці його вкрай складно дотриматися, і тягар доведення факту шахрайства вищий, ніж зазвичай у цивільних справах. На практиці позивачу необхідно надати переконливі докази того, що засновник мав намір обманути своїх кредиторів [4, с. 48].

Особа, яка заперечує траст, має довести, що вона була кредитором засновника на момент передачі активів у траст. Закон про міжнародні трасти не містить детального визначення поняття «кредитор», і неясно, чи підпадатиме під це поняття умовний або перспективний кредитор, і якщо так, то яка ймовірність кристалізації вимоги потрібна. У вступному коментарі до Закону про міжнародні трасти говориться, що його функції захисту активів покликані забезпечити «законний захист осіб, які займаються професійною діяльністю з високим ризиком, наприклад хірургів, архітекторів, для яких присудження їм дуже значних збитків у майбутньому може привести до фінансового краху їхніх сімей, а не засіб для обману засновниками своїх існуючих кредиторів» [4, с. 49-50]. Минуло майже двадцять років, і ці положення ще не були перевірені кіпрським судом, проте небезпідставно очікувати, що суди дотримуватимуться цих рекомендацій.

У 1976 р. на Кіпрі було ухвалено закон про ратифікацію Гаазької конвенції про визнання та приведення у виконання іноземних судових рішень у цивільних і торгових справах [5], згідно з яким рішення, винесені в судах країн, що підписали Конвенцію, можуть бути виконані на Кіпрі за дотримання певних критеріїв. У статті 1 Конвенції чітко зазначено, що її положення не застосовуються до рішень про дієздатність осіб або питань сімейного права, включаючи особисті чи фінансові права та обов'язки між батьками та дітьми або подружжям, аліментні зобов'язання, питання спадкування та питання банкрутства. З урахуванням вищевикладеного, а також змісту статті 3(b) Закону про міжнародні трасти, можливість виконання іноземної постанови про банкрутство на Кіпрі, а також виконання будь-якого іншого іноземного судового рішення, винесеного щодо майна засновника, фактично виключається, і постраждала сторона може отримати судовий захист лише шляхом подання позову проти довірчих власників протягом дворічного терміну, при цьому їй доведеться нести обтяжливий тягар доведення наміру обдурити.

Таким чином, на Кіпрі захист активів, передбачений Законом про міжнародні трасти, швидше за все, буде надійним за умови, що траст правильно сформований і створений для

забезпечення розумного захисту від потенційних претензій, а не для спроби обманним шляхом позбавити існуючих кредиторів їхніх законних прав.

В останні роки у європейських країнах посилилася антипатія до офшорних юрисдикцій та законних методів зниження податків та збереження багатства, особливо у зв'язку з падінням податкових надходжень у деяких розвинених країнах. В результаті нападки на офшорні структури, швидше за все, викличуть симпатії населення, а судді в цих країнах з ще більшим прагненням скасовуватимуть трасти. Однак, за словами Дж. Манбі в англійській справі *A v A (St George Trustees Ltd ma in., інтервенції) [2007] EWHC 99 (Fam)*, хоча суди мають право застосовувати «жорсткий, запитальний і, де це доречно, скептичний підхід» до офшорних структур, вони можуть «просто грубо переступити через встановлені принципи» [7].

Кіпрський міжнародний траст користується великою популярністю, особливо серед засновників із Центральної та Східної Європи, зокрема України. З його появи світ значно змінився, і законодавство провідних юрисдикцій зазнало трансформації. На загальну думку, Закон про міжнародні трасти потребує модернізації. З

Основні пропоновані зміни стосуються таких областей:

- визначення кіпрського міжнародного трасту;
- виключення іноземного права;
- скасування обмежень на термін дії трастів;
- перевизначення благодійних цілей;
- розширення інвестиційних повноважень довірчих керуючих;
- зміна трастів;
- конфіденційність;
- слухання за напрямками;
- правила вибору права;
- юрисдикція;
- трасти іноземного права.

Коли розроблявся закон 1992 року, доступність міжнародних трастів була обмежена засновниками-нерезидентами з метою запобігання ухилянню від сплати податків резидентами Кіпру. Невизначеність у питанні про те, чи зможуть засновники переїхати на Кіпр після створення кіпрського міжнародного трасту, безперечно, відштовхувала багатьох із них від цього. Перша із запропонованих поправок вимагає, щоб засновник був нерезидентом на момент створення трасту. Вона знімає заборону на участь бенефіціарів-резидентів та на володіння нерухомим майном на Кіпрі, що дозволяє уникнути труднощів, які можуть виникнути у разі, якщо засновник чи будь-який бенефіціар згодом переїде на Кіпр.

Виключення закордонного законодавства – ця поправка ще більше посилює функції захисту активів кіпрських міжнародних трастів та передбачає, що будь-яке питання, що стосується дійсності міжнародного трасту або управління ним або розпорядження майном у рамках міжнародного трасту, визначатиметься законодавством Кіпру без посилання на законодавство будь-якої іншої юрисдикції, і що законодавство, що стосується спадкування, що діє на Кіпрі або в будь-якій іншій країні, жодним чином не впливатиме на дійсність міжнародного трасту чи будь-якої передачі чи розпорядження майном у його рамках.

Розділ 5(1) закону 1992 року обмежує максимальний термін існування міжнародного трасту 100 роками з його створення. Підрозділ 5(2) передбачає виняток для благодійних трастів та трастів некомерційного призначення, які можуть існувати безстроково. У той час це було нормою, але за минулий час багато конкуруючих юрисдикцій, у тому числі Джерсі та Гернсі, передбачили безстрокові трасти, необмежені за терміном дії. Запропонована поправка передбачає, що з дати набрання чинності і відповідно до умов трасту не буде встановлено жодних обмежень на строк, протягом якого траст може залишатися дійсним і мати позовну силу, і жодне правило проти безстроковості наділення правами або будь-яке аналогічне правило не застосовуватиметься до трасту або будь-якого авансування, призначення, виплати або застосування майна з трасту.

Відповідно до чинного законодавства, піклувальники зобов'язані розкривати рахунки та бухгалтерську інформацію бенефіціарам незалежно від причини запиту, що відображає

прийняту в англійському праві на момент прийняття Закону позицію, згідно з якою особи, які мають права власності, мали право на розкриття інформації. Рішення Таємної ради у справі *Schmidt v Rosewood* запровадило право довірчих власників відмовитися від розкриття інформації, якщо це може завдати шкоди, і запропонована поправка дозволяє довірчим власникам використати свій розсуд щодо цього [8].

Правила вибору права. Існуючі правила вибору права для трастів на Кіпрі ґрунтуються на загальному праві. Багато юрисдикцій, у тому числі Англія та Мальта, в даний час переклали свої правила вибору права на законодавчу основу, забезпечивши тим самим ясність і передбачуваність, і запропонована поправка вводить аналогічні правила вибору права до нового розділу 12А, заснованого на статтях 6 та 7 Гаазької конвенції про право, що застосовується до трастів, та їх визнання.

Ці правила чітко визначають, що вибір права Кіпру для регулювання міжнародного трасту є дійсним та ефективним. Вони також встановлюють правила визначення права, що регулює траст у разі відсутності вибору; а також пояснюють, що у випадку, коли правом, що має найтісніший зв'язок з трастом, є право Кіпру, застосування права Кіпру є повністю ефективним.

Багато конкуруючих юрисдикцій, включаючи Мальту, Гернсі та Джерсі, розробили законодавчі норми про юрисдикцію трастів, які наділяють їхні суди компетенцією по розгляду спорів з трастових відносин. Пропонується включити до Закону новий розділ, що прямо наділяє кіпрські суди юрисдикцією з питань, пов'язаних з міжнародним трастом, що регулюється правом Кіпру, і дозволяє їм здійснювати юрисдикцію щодо трастів, регульованих іноземним правом, але які можуть керуватися в цій країні, мати одного або кількох довірчих власників – резидентів Кіпру або утримувати активи, розташовані на Кіпрі; або здійснювати юрисдикцію, якщо у трастовому документі є застереження про юрисдикцію на користь судів Кіпру або якщо сторони підпорядковуються судам Кіпру.

Нині у більшості трастових юрисдикцій діють законодавчі правила, що стосуються ступеня визнання цієї юрисдикції трастів, регульованих іноземним правом. На Кіпрі таких правил досі не було, і для усунення цього недоліку пропонується включити новий розділ, згідно з яким іноземний траст регулюється і має тлумачитися згідно з відповідним законодавством. Іноземний траст не підлягає примусовому виконанню на Кіпрі тією мірою, якою він спрямований на вчинення дій, що суперечать законодавству Кіпру, або надає або накладає будь-які права чи функції, здійснення чи виконання яких суперечить законодавству Кіпру, або тією мірою, якою суд визнає його таким, що суперечить публічному порядку.

Висновки. Як країна, чия правова система базується в основному на англосаксонських засадах, Кіпр має добре розроблену систему трастового права. Прийняття Закону про міжнародні трасти зробили Кіпр популярною юрисдикцією для трастів заможних жителів Східної Європи та сприяли перетворенню Кіпру на великий міжнародний фінансовий центр, яким він є сьогодні.

Закон про міжнародні трасти надає засновникам ефективний інструмент захисту активів та податкового планування у надійній та прозорій юрисдикції.

За двадцять років, що минули з моменту ухвалення Закону, особливо в міру оновлення трастового законодавства в конкуруючих юрисдикціях, виявилася низка незначних неясностей та втрачених можливостей. Тепер вони мають бути усунені пропонованими поправками до Закону. Після набуття ними чинності на Кіпрі буде створено один із найвигідніших у світі режимів довірчого управління в юрисдикції ЄС з низьким рівнем оподаткування та високим ступенем надійності.

Список використаних джерел:

1. Cyprus Trustee Law 1955. URL: <https://www.cylaw.org/nomoi/arith/CAP193.pdf>.
2. Courts of Justice Law 1960. URL: <https://www.cylaw.org/nomoi/arith/CAP008.pdf>.
3. The International Trusts Law of 1992. URL: <https://www.fbscopyprus.com/docs/international-trusts-law-1992.pdf>.

4. Trust Laws in Cyprus: An International Perspective. Consulting editor(s): Paolo Panico – Paolo Panico’s Law Chambers; Private Trustees SA. 2022. 285 p.
5. Гаазька конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах від 1 лютого 1971 року. URL: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=78>.
6. Гаазька конвенція про право, що застосовується до трасту, і визнання трастів від 1 липня 1985 р. // <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt30en.pdf>.
7. Case A v A (St George Trustees Ltd and others, interveners) [2007] EWHC 99 (Fam). URL: <https://www.familylawweek.co.uk/judgments/a-v-a-2007-ewhc-99-fam/>.
8. Schmidt v Rosewood Trust - Case Law - VLEX 805725389. URL: https://www.google.com/search?q=Schmidt+v+Rosewood+Trust+Ltd+%5B2003%5D+UKPC+26%3B+%5B2003%5D+2+AC+709.&rlz=1C1WHAR_enCA1083CA1083&oq=Schmidt+v+Rosewood+Trust+Ltd+%5B2003%5D+UKPC+26%3B+%5B2003%5D+2+AC+709.&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAE EUY0dIBBzUwN2owajSoAgCwAgA&sourceid=chrome&ie=UTF-8.

